

7. Буковський І. В. Утворення і діяльність військових формувань Карпатської України (1938 – 1939): автореф. дис. канд. іст. наук: 20.02.22 / І. В. Буковський; Нац-ний ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2004. – 17 с. та ін.
8. Вегеш М., Токар М., Басараб М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення. Навчально-методичний посібник. – Ужгород: Видавництво «Карпати», 2008. – 256 с.
9. Кухарчук О. С. Организация Народной Обороны Карпатская Сеч – вооруженные силы Карпатской Украины / О. С. Кухарчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/chernomlitopis/8/4.pdf>.
10. Дашкевич Я. Світло з-за Карпат. В кн.: «Учи неложними устами сказати правду»: історична есеїстика. / Я. Дашкевич. – Київ: Темпора, 2011. – 828 с.
11. Іванов В. М. Історія держави і права України: Підручник. – Київ: МАУП, 2007. – 552 с.
12. Патриляк І. К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939-1960-х рр. / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – 512 с.
13. Тищик Б. Становлення української державності на західноукраїнських землях напередодні і в роки Другої світової війни (1937 – 1945 рр.). – Тріада плюс, Львівський національний університет ім. І. Франка, Львів, 2006. – 92 с.
14. Марценюк Р. Історіографія відродження українства на Закарпатті в 1918–1939 роках / Р. Марценюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..

Хоменко Д.В.

студент,

Науковий керівник: Присяжнюк Ю.П.

доктор історичних наук, професор,

Черкаський національний університет

імені Богдана Хмельницького

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЦЕРКОВНОЇ УНІЇ НА ЗАКАРПАТТІ

Передумови церковної унії варто шукати не тільки в Закарпатті, а в контексті всієї європейської історії, також – релігійного життя в Україні, землі якої тоді перебували у складі сусідніх держав.

Треба зазначити, що Східне християнство зазнало великого удару після падіння у 1453 р. Константинополя, який був зайнятий турками. До середини XV ст. Київська митрополія залишалася неподільною, формально підвладною столиці Візантії. Тодішнє небезпечне і скрутне становище імперії, заляканої загрозою турецького поневолення, стимулювало нові спроби досягти примирення між східним і західним християнством.

На європейському Заході рушієм унії слугувало бажання папства підкорити весь християнський світ. На Сході ж діяв простий політичний розрахунок, хоча, починаючи з XIII ст., у вищих колах візантійської знаті, виникає так званий «рух латинофронів» або прибічників унії [7, с. 67].

Флорентійська унія 1439 р. схвалена візантійським імператором, патріархом константинопольським і всіма делегатами, крім двох, здавалося, на короткий час розв'язала основні догматичні та обрядові відмінності між двома конфесіями. Ніколи не будучи популярною у грецьких чернечих колах і серед православного загалу, Флорентійська унія стала неактуальною для греків після падіння Константинополя. Але не можна сказати, що унію не підтримували провідні кола грецького духовенства.

Не краще було становище і католиків у XVI ст., а це вже мало безпосереднє відношення до православних України, землі якої в цей час належали до Польсько-Литовського королівства. Католицький Захід у цей час був приголомшений Реформацією. Протестантизм здобув собі багато прихильників в Угорщині, Польщі, Валахії, а також в інших країнах, де мешкало українське населення. Ні польська, ні угорська чи чеська католицька церква не могли встояти проти протестантського тиску, тому що вона перебувала в повному моральному занепаді. Та незабаром відбувся Тридентський собор, розпочалася Контрреформація, було засновано Орден єзуїтів, який почав місіонерсько-пропагандистську працю серед колишніх католиків. Католицький вплив на релігійне життя Центральної Європи, захопив також Галичину й Закарпаття [8].

Найвидатнішим діячем цього періоду був Петро Пазмань (1616-1637), який своїми творами і проповідями домогся значних успіхів у наверненні землевласників, разом з кріпаками, до католицької віри. На момент його смерті вже більше половини населення Угорщини повернулося у католицьку віру. За про-ватиканську діяльність його було призначено архієпископом і примасом католицької церкви Угорщини. Спочатку він залучав на бік католицизму шляхтичів, бюргерів, немешів, а далі почав проводити активну роботу і серед простолюду [2, с. 55]. У такий спосіб повернувся до католицизму володар Ужанської та Земплинської жупи Юрій Другет (1605 рік), що мало важливе значення для унії Мукачівської єпархії [6, с. 34].

Переконавшись, як вплинули позитивні результати Берестейської унії 1596 р. на соціальний стан галицького духовенства східного обряду, закарпатські православні священники почали шукати дорогу до з'єднання з католицькою церквою. В цьому вони знаходили підтримку як у світської, так і в духовної влади. Правда, сільське населення Закарпаття було проти унії, побоюючись, що вона «стане приводом до їхньої мадяризації та латинізації» [4].

Перша унійна спроба на території Мукачівської єпархії відбулася за часів єпископа Сергія (1600-1620). Історики єпархії ранніх часів помилково вважали його католиком. Власне ініціатива унії йшла не від нього, а від католика Юрія Другета у 1605 р. Другету належали володіння, розташовані на території Польщі, і тому він був добре обізнаний з подіями Берестейської унії. Він запросив до своїх володінь перемишлянського єпископа Крупецького для допомоги у поширенні унії. Крупецький у супроводі двох ієромонахів-єзуїтів у вересні 1613 р. прибули до Угорщини. Під їхнім впливом 50 православних священників погодилися на з'єднання з католиками. Укладення унії було

призначено на свято Трійці 1614 р. у Краснобрідському монастирі. Але була сильна протидія унії. Підбурений натовп напав на єпископа Крупецького та його супровід і тільки збройне втручання війська Другета зберегло їм життя. Це повстання було застереженням і повчанням, яке показало, що для впровадження унії на Закарпатті потрібна підготовча робота. Але все-таки після цього бунту справа унії тут була поставлена на порядок денний.

Заключний етап запровадження унії припадає на 30-40-і рр. XVII століття. Носіями ідеології уніатства стали єпископ Мукачівської православної єпархії василіан Василій Тарасович (1633-1651), виходець із Галичини, графиня А. Другет – власниця Ужгородської домінії та ягерський католицький єпископ Ю. Якушич – брат графині [1, с. 76]. У лютому 1628 р. Тарасович відвідав уніатського митрополита Йосифа Велятина Рутського і домовився з ним про план здійснення унії. Довідавшись про це, власник мукачівської домінії князь Юрій Раковцій (войовничий протестант), арештував його. Ось як переказував ці події Михайло Лучкай: «...Року 1640, грудня 13-го єпископ, одягнений в ризи, прикрашений короною, опершись на пастирський жезл, правив єпископську службу. Тоді під проводом Михайла Йоо розлучений загін почту капітана, увірвавшись у церкву, злочинно напав на єпископа і в тому ж єпископському одязі ганебно вів пішки вулицями міста і доставив капітану фортеці» [3, с. 254]. У 1642 р. Юрій Раковці видворив його за межі Закарпаття, позбавивши єпископства і конфіскувавши все майно. Потрапивши до Відня, Тарасович, на початку травня 1642 р., у присутності цісарської родини, дав обіцянку вірності Римському престолу, за що одержав від цісаря Фердинанда III покровительство. Поселившись у Каллові, Тарасович і справді розпочав посилену агітацію за унію серед духовенства та населення. Однак його схопили повстанці Раковція і в кайданах доправили до Мукачева, де він змушений був підписати «нове зречення від унії, повернення у православ'я і вірності князеві» [4].

Для того, щоб краще зрозуміти і пояснити унію, потрібно брати до уваги також становище Мукачівської. В Угорщині, яка ділилася на католиків та прихильників Реформації, православна церква не визнавалася законом – права єпископів не були встановлені королем і сеймом. Церковні справи православні вирішували «на власний розсуд» [5, с. 169].

Отже, можемо зробити наступні висновки про передумови Ужгородської унії: по-перше, безправний характер православних у Закарпатті; по-друге, важке становище православних священників в Угорській Русі, низький рівень їхньої освіченості, виснаження на панщині, що перешкоджало проводити церковні богослужіння на належному рівні. Очевидно надання їм привілеїв, які мали католики, могло вивести їх із середовища безкультур'я та злиднів.

Спостерігаючи зміни, які відбулися з православним духовенством після прийняття Берестейської унії, духовенство Закарпаття також прагнуло дихати вільніше.

Список використаних джерел:

1. Гранчак І., Данилюк Д., Балагурі Е. Нариси історії Закарпаття. Том I (з найдавніших часів до 1918 року). – Ужгород, 1993. – 436 с.

2. Гранчак І. Релігійна обстановка в Закарпатті та сусідніх країнах напередодні прийняття унії // Ужгородській унії – 350 р. Матеріали міжнародних наукових конференцій – Ужгород. – 1996 – квітень. – С. 55-56.
3. Лучкай М. Історія карпатських русинів. – Т. II. – Ужгород; Закарпаття, 1999. – 388 с., іл.
4. Мушинка М. Передісторія Ужгородської унії // Ужгородській унії – 350 р. Матеріали міжнародних наукових конференцій – Ужгород. – 1996 – квітень. – С. 45-46.
5. Пап С. Історія Закарпаття. Том II. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2002. – 448 с.
6. Піріди І. Ужгородська унія // Ужгородській унії – 350 р. Матеріали міжнародних наукових конференцій – Ужгород. – 1996 – квітень. – С. 34.
7. Санников С. Двадцять років християнства. Второе тысячелетие. Учебное пособие по истории христианства: В 2 т. – Т. 2. – Одесса: Изд-во ОБС «Богомыслие», 2001. – 704 с.
8. Худанич В. Передумови виникнення Ужгородської унії // Ужгородській унії – 350 р. Матеріали міжнародних наукових конференцій – Ужгород. – 1996 – квітень. – С. 38-39.

Чередніченко О.В.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЇЖА ТА ПИТВО АНГЛІЙСЬКИХ МІЩАН XIV-XV СТ.

Мало в яких життєво важливих операціях може до такої міри виявитися дистанція між різними прошарками населення, як у споживанні їжі. Справді, важко уявити собі більш несхожі один на одній ритуали, ніж квапливе «перехоплення» купленою на вулиці з рук перепічкою без жодного столового начиння (типовий прийом їжі для поденного робітника) та поважний прийом їжі в теплі домашнього казану в спеціально відведеній кімнаті, на застеленому столі, з пристойного посуду та столовим начинням, сидячи на окремому стільці (це могли дозволити собі купецтво та заможні ремісники). Проте за різючими відмінностями крилася й подібність, яку нижче спробуємо дослідити.

Основним продуктом Середньовіччя був хліб. Відповідно, з'явилися різновиди хліба: найдорожчим і найякіснішим був білий хліб, дешевшим – ячмінний чи житній; бідняки мали задовольнятися гороховим. Втім, навіть і пшеничний хліб поділявся на кілька сортів залежно від ступеня очищення зерна. Так, пшеницю грубого помелу використовували для випікання т.зв. «trencher» – твердого хліба, який у вищому світі використовували як шинкувальну дошку для столових потреб [1, с. 115]. Проте в будь-якому разі за якістю хліба стежили особливо суворо. Так, часто зустрічався недоважений хліб. А 3 травня 1316 року пекаря Алана Ліндсі було прикуто до ганебного стовпа, коли довели, що він випікав хліб, що був сирим усередині [2, с. 100]. Більш заможні родини могли споживати хліб на кшталт вказаного в рецепті від 1420 року («gastons») – посутньо грінки з білого хліба, змішані з яечним жовтком і вершковим маслом [1, с. 119-120].

Крім води, основним напоєм пізньосередньовічної Англії був ель (пиво з ячмінного солоду) – особливо серед бідних прошарків населення. Це, очевидно,